

238. ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԳԼԽԱՆԷ ՆԱՌԱԴԵՎԸ

Նիս ի նիս շի մին շէնամ նիս ին մին մարդ ու մին կնէկ, Ադ մարդը նան կնէկի շէտ քասիր ին լւն նիս, հուշ հուղընեբըն լւն նիս, հուշ ալ ապրանք, մին հավ ալ շի նիս: Ադ մարդը ավշի լւն նիս: Օմմէն օր գինէս ի լա ավու, ըրակունը նռնա: Անքան ավ ը լւն բիրիս, հօր ռըրանք ըտէս ին լւն, ըպրէս, մնացածն ալ ծխէս ին լւն փօլավը ռըրանց մընահած հարկավորական բէնմըի ըտէս: Ադ մարդը վախտ ը լւն նիս, հօր գինէս ի լւն ավու, մին շէրանթ, տասսը օր նռնա շի լւն: Կընէկի անդռը սուվորած ը լւն: Մին օր ալ անդ մարդը գինէս ի, անց ը ննա տասսը օր, քըսան ալ, մին ամէս ալ. անդռը հէնի խանրանը շի նռնա: Խնդն կընէկի մին ծընգանըն ա կուպիս, մին գըլխուն, վալ ննա, քիշէր ցիրակ լէս: Ադռնց նիս ի մին տղա ըրախէ. անդ խնդն կընէկի մին քանէ վախտ մարդան թուղ արած փօլավ ըպրէս ի, էտնէ հօր փօլի պըրծընէս ի, ըսկըսէս ի փանշթիքն արիլի, մինի հէտա հաց ը լւն թըխէս, մինի լիվացի ըրէս, իրա գըլխըն ալ պըհէս, ըրախէն ալ միծիցինիս: Անց ը ննա քըսանմին տարէ, տըղան միծիցիս ի, դըռնիս մին նախշուն տղա, անդի հօր տէսնուղը շօռ ը լւն նիս մին ալ թըմաշ ըրէս: Ադ տղան շէտ զօռավ ը լւն նիս. տըսնըէրկու տըրէկանումը հասունացած տըղամարդը կըրէս շի լւն մաշկը կըռըցանի: Մին հօր տըղան արթնն հասած ը լւն, մօր հէնից հարցանք ը ըրէս, քի ա մէր, պա իմ հէրը ինձ հէտա

ուսկէ մին բէն շի պահա՞ծ հիշատակ։ Մէրը ըսէս ի. «Բալա ջան, քու հէրը հինշ լա՞ օնի, հօր հինշ պահի քիզ հէտա. առ էս բիւանին, ան սանդուղը բէց արա հինշ հօր պահած նի, անդուր մանջին ի»։ Տղան վիւր ի ըսէս բիւանին, սանդուղը բէց ըրէս, տըսնիս ի մանջին մին շախմատաւութիֆանգը, մին ալ մին փութանուց խանշալ Դաղստանու լազգիների ձիքավ շինված։

Տըղան ըսէս ի. «Այ մէր, չիքնի իմ հէրըս ալլի լած», մէրըն ըսէս ի. «Հա բալա ջան, միս անգ փէշակըն ալ իրէն բաղա յա տըվալ»։ Տըղան ըսէս ի. «Նանի ջան, քանէ տարէ վի, հօր հէրըս կա վուշ», մէրըն ըսէս ի. «Բալա ջան դու էրկու տիրէկան անշախ ըս լա, հօր քու հէրըս կուրշալ ա»։ Տըղան ըսէս ի. «Այ մէր, ի՞նչ ան լալլի դըռնըլացկան»։ Մէրըն ըսէս ի. «Զէ բալա ջան, հինշ փէշակ խընդիս իս սըվուրէր, մինակ ալլուքինից ձիք թաշէր, ի՞նչ քի մատաղ, թա՞ շէ ինձ թուղ ըս արիւ անդէր»։ Տըղան ըսէս ի. «Այ մէր, հէշ մի մտածէր, բէն շէ նիւ», ըսէս ի, խանշալը կըպէս մաշկուն, թիֆանգը վիւ ըսէս ձիքը։ Ան մին օրը քիշէրավ քըշան տղան վիւր ի նան քընտղէ, շուրթը սիգինիս, իրիսի լիվինիս, խանշալը կըպէս, թիֆանգը ցիքիս օսուն ու ըսէս մօրը. «Այ մէր, իս գինէս իմ, համա ինձ ասա տէսնիմ իմ հէրըս հուռնը հըղէյավ ը լա գինէս»։ Մէրը ըսիս ան. «Իշտղէն հօր արիվի դան ը նան»։ Տըղան մօրը պըշիս ան, ինքին էլ պաշ տալս, հըղէ նան։

Ըրակունը հօր մըթնալ ա, ճրակնէն վառալ ըն, իկալ ա տօն, շէլակէն մին մօծ մարալ։ Ալլուհան մաշկալ ա, խըրըվածու կըտրալ ու շէմփուրնէրէն քաշալ։ Խըրալալ ըն կէրալ, խըմալ, պըրանալ, քնն իկալ։ Քիշէրավ քըշան տղան վիւր ը կացալ, մօրը ասալ, թա՞ հիւրէվաններուն դրնիւղ արա, հօր ծախու մէս օնիք, մին խօր պահի միզ հէտա, մընացածը ծախի։ Պառավու տղան օմմէն օր նան ի լա տօն։ Մին ալ բիրդան մին օր գէցալ ա, ալ իկա՞ծ շի։ Հալա մին էրկու օր պառավը անքան մէտք շի արալ։ Ինքի-ինքի ասալ ա թահրուն վէրան հօր խառալթըն ը բինիցինիս։ Համա տէսալ ա հօր մին օրը դէռալ ա էրկու, էրկուն իրիք, իրիք շուրք և անվերը։ Տէղըս արթէն պառավը ըսկըսէս ի վալը։

Թուղ արիք պառավուն վալ նան, սալըղ տաք տըղէլուն։ Աս մէր ալլին հօր գինէս ի ալու, իրա մըշտական տէղը, էրկու իրիք օր շօռ ը նան մի ծէտու ալ շի ըռաստ նան, հօր վէր ցիքի, ըստիպված ը նիս մէշամը ալլի խօռանալ։ Վէրշապէս անքան խուռ ը գինէս, հօր հըղէն ալ ի կըրցընէս ի վէրի վէրալ շէտ շըր-

ըրբվէլուց հետեւ մին օր քիշէրաւ դռնս և նսւ մին կանաչ դաշտ։
 Տըսնիս ի մին նէղ հըղէ, պըռնէս ի անդ հըղէն ու գինէս։ Սաղ օրը
 գինէս ի, միս հօր ըսկըսէս ի հիբէնակը մար մըտնէ, տըղան
 տըսնիս ի ըռըշկին մին քանդված շէղաց։ Տըղան մըտէս ի ման-
 ջի, ինքի ուրէն ըսէս ի. «Ան օքուտ տէղ ա, տէղըս քըշէրիս մընալ
 իմ, լիսանիլ ի մին ճար գիդէնիլ իք»։ Տըղան շէղացը լիսամուտ-
 նէրի տէղարը քար և շիրիս, դուրքըն ալ պըրկըցնէս, մտէս ման-
 ջի, պըրընէս, քօն նսւ։ Եւտ վստակած և նիս, ինքիս ալ քօխ-
 ցած։ Քիշէրը մին վախտ տըղան խընդիս ի գինէ շօլի, դուրքը բէց և
 ըրէս, դռնս նսւ շօլը, տըսնիս ի հէռա տէղէն մի լնս և իրվաս։
 Տըղան ըսէս ի. «Ան օքուտ և դէռալ, միս աս լնսնն վէրան հըղէս
 պըռնիս, գինէմ, հալբաթ մին տէղ դռնս իմ նսւլ»։ Տըղան գինէս
 ի, համա շէտ միթէն քիշէր և նիս, անդի հօր ըռըշկիս մարդուն
 կարի լիս տէսնիս։ Մէր ալշին շէտ և լա գէհած, թա խօր, մին ալ
 բիրդան կըպալ ա մին պէրկ բէնու, ձիքէրալ պըտըռալ ա, տէսալ
 հուրմ ա։ Դէ հօր ան հուրմ ա, աստիւր վէրան ալ մէտիլ դուրք
 նիւ Մէր ալշին ձիքի գիրալ ա հուրմուն վէրան, գէցալ, Եւտ և
 լա գէհած, թա խօր, բիրդան ձիքի վէր և նալ մի փուտու մանշ։
 Ալշին տէսալ ա, հօր գիրվազն վն, կամաց բէց և արալ
 դիրվանդան, մըտալ մի ճըրըկվառված հայաթ։ Ալշին մին խօր
 էռէշ ի գինէս, տըսնիս ի հայաթամը մին էրկու հըրկանէ տօն-փն-
 լանքաննալ բիցրինիս ի պալկօնը, հինշ ի տըսնիս՝ մաղարը պիզ-պիզ
 գըլխուն հուտաց ա նսւ։ Ալբահնալ պալկօնէն վէր և նսւ, գի-
 նէս դիրի էռէշ, տըսնիս ի մին դուրք։ Աղ դուրքը բինիս ի, մըտէս
 մին մօծ օթախ. տըսնիս ի անդ տանը մին զազղան ըն գիրած
 օշաղուն վէրան, մանջին քառասուն իզնի ին իփիս, տափուն ալ
 մին սուփրա ցիքված ան, վէրան լավաշ հաց դէզգած։ Մըտէս ի
 անս մին օթախ, տըսնիս ի քառասուն կարաս գինի։ Տըղան շէտ
 քօխցած և նիս, ձիքը ցիքիս ի զազղանէն մին իզնի հընէս, մին
 դանստա ան հաց վիր ըռէս, գինէս կարասէն մին հինգէն գինի վի
 ըռէս, նըստէս, թաթարյախնի ըռէս աղ օմմէնը, մին հինգէն գի-
 նին ալ խըմէս, կամաց-կամաց բիցրինիս պալկօնը, տըսնիս ի
 մին մօծ օթախ, ջանդալ նըստուտած ըն քառասուն նառադէվ,
 մին գլխանօցից մինչև քառասուն գլխանէն։ Մին ալ լիսիս ի հուր-
 դի քառասուն գլխանէ նառադէվը ըսէս ի արասունըիննը գլխա-
 նուն, հօր ունքէն դուրկի աշպաշխանան, տէսնի ճէշի հազըր ա,
 հաց օտին։ Արասունըիննը գըլխանէն ալ ըսէս ի արասունըօթ գըլ-
 խանուն, արասունօթ գըլխանէն ալ ըսէս ի արասունըլօթալ գըլ-

խանութն, ադի մինչև հօր հրսէս ի մին գրլխանութն: Միս հօր մին գրլխանէն տեղէն վիր ի նան գինէ, մէր ավչին շիվիլլավ գինէս ի փաւաքանուն տակէն գօղոն նու: Մին գրլխանէ նառադէվր միս հօր վէր ք նոն փաւաքանէն, շօք ք նուս հօր գինէ աշպաշխանան, ավչին խանչաւավ նան ի, գլօխը կըտրէս, շանդաքը ցիքիս նարիդանանո քամակը: Նառադէվնէն տըսնիս ին հօր շէտ ք էտ նալ, դուրկիս ին էրկու գլխանութն, անդոնր գլօխըն ալ ի կըտրէս: Նօքաթավ նոն ին նառադէվնէրը, ումոցու գլօխնէրըն ալ կուտուրիս ի, մընաս ի քառասուն գրլխանէն: Ան հօր տըսնիս ի անդոնք գէցալ քն նօյան ակոսավը նըման լաշավ նալ, վիր ք նան, ինքի գինէս նառադէվր հօր վիր ի նան, սաղ տօնը հաքարուն տակէն ճըռճըռաս ի, խօր ք մընաս փօլ գու: Ավչին խանչաւու ըռոէխը շօք ք նան, շոնքի մին ըռոէխը քըռահած ք լան: Միս հօր քառասուն գրլխանէ նառադէվր վէր ք նոն փաւաքանէն, խընդիս ի շօք գու դիրի աշպաշխանան, ավչին խանչաւը վէր ք բիրիս, արասունըինը գլօխը մին դօնումամը կըտրէս, մընաս ի մին գլօխը: Նառադէվր քսէս ի ավչի դարդաշ, բիր դա վուր, ավչին քսէս ի, իս մին դօնումէն իվիլ կուփիս շիմ և իմ մէրըս ինձ մին դօնում ք բիրած, անդոնր հէտա հօր ավչին մին դօնում ալ հօր կուփի լա, նառադէվր սըղանիլ ի լա, ավչուն սըղանիլ: Ավչին տըսնիս ի արթէն ծէքի նան ի, հօր լափ լիսինիս ի, տըղան մտէս ի տօն, օմոնէն օթախնէն ալ տըսնիս, ադ մօծ օթախնէն բացի նիս ի քառասուն օթախ, դիրդէլմած անգին քարէրավ: Մօծ օթախի տակէն մին մօծ թանկան, մանջին կապած քառասուն ձի, օմմէն մինի մին առուծ: Ավչին շօք ք նոն, տէսնի անդ նառադէվնէն հիշտէղ թաղի, գիդինիս ի մին մօծ հուր: Էռէջ քառասուն գլխանութն ք ցիքիս հուրը, էտնէ մնացածներուն, հուրուն ըռէխըն ալ քարէրավ լիցցի՞ վէրան ալ մին շէղացու քար դիրիս, գինէս պըրընէս, պէրկ քօն նոն, մինչէվ մյուս օրը: Մյուս օրը քընըտէղէ վիր ի նան, մըտէս թանկան, էրկու ձի քիշիս դոն, ալարնէն դիրիս, ջըլավնէն կուփիս ըռոէխնէն, մինութն վէրան ինքի ի նըստէս, ան մին ձին ալ դուք ք ըրէս մօր հէտա: Մին քանէ օրէն հէտէ հրսէս ի տօն, տըսնիս ի մարի անքան լէհած ա, հօր ակնարը խօր ք մընաս քըռանի: Տըղան քսէս ի. Եւլ մէր, հըզըրվէր, ուգուց գինըլացկան քմ մին օքուտ տօն քմ առած մէղ հէտա, ալ հէրիք ի հինչքան թափառական կանք քմ վարալ: Մինակ ալ թուղ շիմ արիլ, հօր դու մընաս: Մէր տան ապրանքնէրէն հիշ մին բէն ալ վիր շափիս, մէր հիւրէվաննէրուն կանչէր, հինչ հօր կան տօր անդոնք, տօնըն ալ նըհէտը: Պառավը անդի

ալ ըրէս ի: Տրդան մօրը նստըցընիս ի ձին, ինքին ալ իլլիս ան մին ձին, հըղէ ին նոնա, պէրկ հօր մըթնէս ի, հըսէս ին տօն: Պառաւլը հօր մըտէս ի տօնը, օթախնէն տըսնիս ի, մընաս ի գիշված, մագան ասքան ալ մօծ տօն ը նի՛լ: Տրդան մյուս օրը մօրը տընէս ի բաղ բախշան նիշէնց ննա, ըսէս ի. «Ա մէր, աս հինշ հօր աղնարըտ տըսնիս ի մէրին ի, հինշ խնդիս իս կէր, խըմէր, մինակ աս հուրուն մանշին ջուր շածիս:» Համա դէ տըղան սուվուրած ա ալշօթունը, ալ կըրէս շի թարգ տա, ալու օմմէն օր գինէս ի ալու, բրակունը նուս տօն: Մին օր պառաւլը գինէս ի իղին շօռ գու, գինէս ի ան հուրուն գըլխուն հուտաց ննա, ըսկըսէս ի մըտածիլ, թն յարար հինշու հէտա յն տըղան ըսէս ան հուրուն վէրան ջնւր շածիմ, հօր ածիմ հինշ ի նիւացկան: Եվ մէրը ըսէս ի մին լնդան ջնւր, շըպըրտէս հուրուն մանշի: Մին էրկու օրէն հէտնէ պառաւլը գինէս ի իղին շօռ գու, մին ալ լիսիս ի մի շէս նըվաղ սնա: Պառաւլը սնանն վէրան գինէս ի ան հուրուն վէրան հուտաց ննա: Հուրուն մանշէն մին նըվէք ի լիսվիս. «Վա՛յ, վա՛յ, քօմանգ ըրէցէք ի սէր աստօն:» Պառաւլը բէրանը դիրիս ի շնդացաքարի ծակին, հարցանք ըրէս.

—Աղ հուվ ըս է՛, ի՛ս քիզ հնրդի քօմանգ արիմ է՛. նառաղէվը ըսէս ի.

—Ըոըշկիտ ծաղկանօցամը կարմէր ու կանէնշ ծաղէկներ կան, աղսց հէնի քաղէր, հաւանգաւ թակէր, շըղըցաքարի ծակավը ածեր:

Պառաւլը ըսէս ի.

—Ախէր դու հուվ ըս է՛: Նառաղէվը ըսէս ի.

—Դու աղ հինշ հօր ըսէս իմ արա՛, էտնէ հիբ հօր հուրէն դնա գտա՛, ասիլ իմ իս հուվ ըմ:

Պառաւլը ըսկըսէս ի նոգ ծաղէկները քաղիլի, հաւանգաւ թակիլի և ծակավը ածիլի: Մին շէրնթ նոգ օմմէն օր ծաղէկ ի քըղէս, թըկէս, ծակավը ըծէս: Մին օր ալ գինէս ի հուրուն կօշտը, բիրդան հուրը ըսկըսէս ի բիցրանիլ, մին ալ ան ի տըսնիս, ըոըշկին հուտաց կահած քառասուն գըլխանէ նառաղէվը: Պառաւլը հօր տըսնիս ի նառաղէվուն, խօր ը մընաս սէրտը ճէքի: Նառաղէվը խանշալը քիշիս ի, հօր պառաւլուն սըպանի, պառաւլը ըսէս ի. «Ի՛ս քու դնրդիթ տանիմ ինձ խա խընդըս իս սըպանիս, հինշ հօր քի արած ա, իմ տըղաս ը արած, ննդնր հէնի ալ վըէթու ում առ:» Նառաղէվը ըսէս ի հօր նոգի վի դու իմ կնէկին իս, մէտիլ ինձ քօմանգ արիս, հօր ի՛ս կարիմ տղէյուտ սըպանիմ: Պառաւլը ըսէս ի՛ հա ի՛ս քի քօմանգ իմ արիլ հօր տղէյուտ սըպանիս, մինակ

ինձ սրպանիս ուշ, Ըրակունը տրդան նսնս ի տօն, պառավը տղէ-
յուն բէն շի ըսէս: Մին քանէ օր անց ը ննս, նառաղէվը ըսէս ի,
չէ, ի՛ս մէտիլ տղէյուտ քիշէրըս սրպանիս: Պառավը ըսէս ի. «Չէ,
քի մատաղ, սրպանիլ մի. էք անդոսր մին անդի տէղ զուրկիք,
հօր գինէ, ալ կարի վուշ գու: Նառաղէվը ըսէս ի. «Աստի հօր
տրդատ նսնս ի, դու յօրդան դօշակամըտ պըրանէր, տընք-տըն-
քաց, ճըռճըռաց, տրդատ ասիլ ի՛ ա մէր, քի հինշ ի պըտահալ, դու
ասիլ իս հօր արաղամըտ հրէշտակները ասալ ըն հօր իմ սըղնէյուն
հէտա հարկավօր ա էն դույնից ծաղէկ բիրին, իս հուտ առիմ, հօր
սըղանիմ: Ադի ալ ըրէս ին: Անց ը նսնս մին քանէ օր, ըրակունը
տրդան նսնս ի տօն, տընիս ի մէրը պըրանած տընքտընքաս ի,
ըսէսի վա՛յ, մըռնիս իմ հա մըռնիս իմ: Տղան ըսէս ի. «Ա մէր,
քիզ մատաղ, հինշ ի պըտահալ քի, աս սըհաթուլըս գինէմ քի
հէտա հնօքիմ բիրիմ: Մէրը ըսէս ի՛ չէ բալաս, ինձ հուշ մին
հնօքիմ կարի շի սըղըցանի, ըրաղամըս հրէշտակնէն ասալ ըն
հօր ի՛ս սըղանիլ իմ մինակ ան վախտը, հօր հուտ ըմ առիլ ան-
մահական ծաղէկ ան դույնյից բիրած: Տըղան ալ հուտաց շի
ննս, անքանձը գինէս ի թնվան, մին ձի նըստէս ու մօրը ըսէս.
—Ա մէր, ի՛ս գէցալ ըմ, մինչև ծաղէկի գիդէնիմ ուշ, գուպցկան
շիմ տօն: Տըղան սաղ քիշէրի հղէ գինէս, լոնս ը հօր բիցվիս ի,
հըսէս ի մին քաղաք, տընիս ի ինք ի մին մօծ քնլամ ա,
մին խօր ալ հօր գինէս ի, տընիս ի մին դանվանդ, ըռըշկին
ալ հուտաց կահած մին նախշուն ախիկ, հօր հիրէնակուն ըսէս
ի դու դոնս մի նու, իս իմ լոնս նալ: Տըղան ըխշկանը տընիս
ի, ալ հուտաց շի ննս, ձիանը դամշի ննս, քիշիս: Ադ ախիկի
մընաս սի մանթալ. մանգամ ադ հնդրդի տրդա վա, հօր իմ ըռըշ-
կավըս գէցալ ա, իսկի իմ իրիսուս թըմաշ ալ շի արալ, սաղ
աշխարքու տըղէքքի ինձ հէտա մըռնիս ին: Անքանձը կընշիս ի
նրան նօքաներէն մինուն, ըսէս ի շուդ նըստէր ձին, հասէր ան
ձիավոր տըղէյուն, ասա հօր իս կընշիս իմ: Նօքանը անքանձը
թըռչիս ի ձին ու հըսէս տըղէյուն, էռէշը կըտրէս: Տըղան ըսէս ի—
Այ բալամ, աշալըտ իկած ա հինշ ի, խա՛ս իմ էռէշիս կըտրէս
իս:

Նօքանի ըսէս ի հօր ինքի գէշ մթկավ շի էռէշի կըտրած, անդ
ըրէս ի իրա խանովի ըսելով: Տըղան ըսէս ի. «Ադ քու խանովըտ
հով ա, հինչացու վա: Նօքանը ըսէս ի հօր անդ խանովը ան եր-
գիրի թագուհին ի: Տըղան հօր լիսիս ի թն հով ա անդ ախիկի,
ձիան գլխը շոռ ը ննս գիրէտ: Հօր հըսէս ի ըխշկա կօշտը, անքա-

հանձնեց վեր ը նսն, ըխկա ըռըշկին հուտաց նան: Ախշիկի ըսէս ի. «Այ տղա, անդ հօր ըս գինէս անդի դիքի թալար, հօր ըռաշկա վրս անց ըս նան իրիստու թըմաշ ալ շիս ըրէս»: Տըղան ըսէս ի. «Ախշիկ ջան, քի դաշանք ըմ ըրէս, հօր ինձ բըրախ տաս գինէս իմ դարգուս քըմակէն, մէրըս թոնդ ալուզա, մէռնիս ի, իս գինէս իմ ան դունյա, հօր անմահական ծաղէկ բիրիմ մէրըս հուտ առի, սըղանի»: Ախշիկի ըսէս ի. «Այ տղա, դու խիթիս կըրցըրած ըս, պա դու կարիլ իս գինէս ան դունյա, դու գիդիս շիս, հօր տէղը գինէցուղը ալ հէտ շի դըռնիս»: Տըղան ըսէս ի. «Հինշ խընդիս ի նի, մէտիլ գինէմ, խընդիս ի հօր մէռնիմ»: Ախշիկի ըսէս ի. «Տըսնիս իմ հօր դու սաղ քիշէրը հըղէ իս իկյած, դու ալ իս վըստակած ու քոխցած, ձիտ ալ, էք գինէնք նէրս, մին բէն կէր, ձիանըտ նըհէտ հանգիստաց, քիշէրս տէղըս քոն էք, ուզուց իս քի հըղէ իմ ցիթիլ գինէլ իս»: Տըղան դարուլ ը ըրէս: Ախշիկի ձին քիշիս ի հայաթը, ալարը վէր դիրիս, շլավը բէրանէն հընէս, տըսնիս հօր ձին քափ քըրթօնքամ կուրշած ա, մին հաստ շուլ ը ցիթիս վէրան, սոնվթա մին շոնր նան ձիան, էտնէ մին խօր հօր անց ը նան, յոնջա յա ցիթիս էտէի, տըղէլուն հէտա ալ մէղրավ ըղձու ըրէս, դիրիս ըռըշկին: Տըղան ըսէս ի, խըմէս, միս նըստած տէղամը պըրընէս, քոն նոնու: Ախշիկի տըսնիս ի հօր տղան շէտ վըստակած ա, ալ վիր շի կըցընէս, տընէս յօրդան դօշակա մանջին դիրիս, վէրան մին փափուկ յօրդան ը ցիթիս, գինէս:

Մէքի հօր նան ի տըղան տէղէն վիր ը թըռչիս, թա պահ, ան հինշ ըմ արալ, օրը քըսօր ըմ շինալ: Վաաղ շոնրթմըրը կարգու ի բիրիս թա շէ, տըսնիս ի ախշիկի իկյալ ա: Ախշիկի ըսէս ի. «Ախալէր ջան, ձին հազըր ը արված, էք գինէք դու ալ մին բէն կէր, շոնքի մին սաղ օր դու բէն շիս կըրըլասկան օտիս»: Տըղան ըսէս ի. «Թուլրիկ ջան, իս հէշ իշտած շոնիմ, բըրախ տօր իս գինէմ, թա շէ մէրըս կը մէռնի»: Ախշիկի ըսէս ի՝ դու վախի մէն, հէշ մին բէն ալ նի շի:

Տըղան ըսէս ի, խըմէս, դոն ը նոն հօր հըղէ նանի, ախշիկի ըսէս ի. «Այ տըղա, քու ձին էն դունյա կարի շի գինէ, քի նան իմ իմ ձիանէրէն մինի»: Դոն ը քիշիս մին կարմէր ձի ու ըսէս. «Աս ձին հօր նըստէս, մէտիլ դամշավըտ անդի կուսիս փուրուն, հօր ձիանը փուրը կըպէ տափուն. իսկույն ձիանը շլավը բըրախ տաս, ալնարըտ փակիս: Ալնարըտ բէնիլ իս ան վախտը, հօր ձին փըռաըցանիլ ի: Ալնարըտ հօր բէնիս մթէնի նիլացկան, ալնարըտ բէն շի տըսնըլացկան, մինակ լիսիլ իս ըխըկէրաց սանանր: Ըի-

շրկէրքը նինի, նինի ին ըրըլացկան, ասին իմ դանստան նախ-
շուն ա հա իմ դանստան նախշուն ա. դու ադ մըթնաւը ձիքը տ
ցիքիլ իս օդը շանթիլ, հինշ հօր նանիլ ի մօշտըտ պէրկ պըռնալ
իս, ձիանըտ գլօխը շօռ նալա: Ադ հօր արիս, մին անդի դալմադալ
ը բիցիրըլասկան, հօր մադարըտ բիդ-բիդ հուտաց ըն կըլացկան
քու գլխուտ, քմակէտ հարայ ին տըլասկան, հայ պըռնէցէք, հա
պընէցէք. պար քար քըմակէտ ծափ ըն տըլասկան, համա դու
հէտ շի մտէկ տաս, թա շէ անլանհալ քար ըս կըտըլէշ:
Տըղան նըստէս ի ձին մին անդի կուսիս փուրուն, հօր ձիան
փուրը էրկու դանհալ կըպէս ի տափուն, ձին հը ըքէս ու թըռլիս:
Տըղան ակնարը կըպէս ի, մին ալ բինիս ի հօր ձին փըռըցնէս
ի: Միս հօր ակնարը բինիս ի, տըսնիս ի անդի մթէն, անդի մթէն,
հօր բնիթիս կուսիս քիշտիս հուտաց կահած մարդու ակնարը
տէսնի շի: Տըղան սանար ի լիսիս, ըխշըկէրքին նիս ծաղէկի դան-
տանէր կպէս ու ամէն մինի իրա ծաղէկի թանիփ ի ըրէս: Միս անդ
դալմադալաւը տըղան ձիքի օդամը շանթէս ի, տըսնիս ի մօշտը
մին դանստան ծաղէկ ի նալ: Տըղան դանստան պէրկ պըռնէս ի ու
ձիան գլօխը շօռ նաս: Մին անդի դալմադալ ը ըսկըսէս, հօր
մարդու մադար բիդ-բիդ հուտաց ը ննա գըլխուն, սարար, քարար
ծափ ըն ննա քըմակէն, տըղան ակնարը բինիս շի: Մին ալ լի-
սիս ի ձին փըռըցնէս ի, ակնարը բինիս ի տըսնիս ի ձին հուտաց
ը կահած դանլանդնի ըտաշկին, ախլիկն ալ պըռնած ա ձիան ջը-
լաւը: Տղան ըսէս ի. Քուլլիկ ջան, քու հօքուն իս դուրբան, ինձ
բըրախ տօր հօր ծաղէկի շնդ տանիմ, հըրդա հոսլ ա գիդիս,
մէրըս մեռած ա:

Ախլիկի ըսէս ի.

Այ տըղա, դու խօմ խէլքիտ կըրցըրած լիս, դու հըրդա համ
վըստակած ըս, համ ալ քօխցած. իս անդի քի թուլ լիմ արիլ գի-
նէս, գինէք տօն իրիսիտ լիվաց, շնըթանըտ փուխէր, հաց կէս,
ան քիշէր տէղըս քօն ըս ննի, ուգուց քի հըղէ իմ ցիքիլ գինել իս:

Տըղան տըսնիս ի հօր ախլիկի խէլուք խօսկ ը ըսէս, մընաս
ի անդ քիշէրը ըխշըկա քըշտին: Քիշերամ քըշան տըղան վիր ի ննա
հօր գինէ, ախլիկի տղէլուն բիրած ծաղէկի դանստան պըհէս ի,
նըրէն ծաղկանոցամը անդ ծաղէկներուն նըման ծաղէկ ի նիս,
անդհօր հէնից քըղէս ի մին դանստան, մանջին ալ դիրիս մին դանա-
անմահական ծաղէկ, ննա ի տըղէլուն տանի: Տըղան հըղէ ննա
դիրի տօն: Մյուս օրը հըսէս ի մօր կօշտը, ծաղէկի ննա: Մէրը
հուտ ը ըսէս թա շէ դընիս ի տըսնըթ տիրէկան: Նառաղէվը հօր
տըսնիս ի անդ տըղան գէցալ ա ան դունյա, իկալ, մընաս ի-

դիշխած, Հէտը դռնիս տղէյու մօրը ըսէս, թա՛ս այ կնէկ՝ քու տը-
ղատ ան դունյա ալի գէցալ, իկալ, հըրդա հինշ արիմ. ան քիշէր
քան իկած տէղամը սպընալասկան ըմ: Մէրը ըսեսի էք մին տեղ ալ
դուրկիք, ի՛ս ալու մին քանէ օրէն հէտը ըլլըանիլ իմ, տըղէյուս
ասիլ իմ հօր ի՛ս մէտիլ անմահական կախց օտիմ, հօր օքուտ
դէռնիմ: Նառագէվը ըսէս ի օքուտ ըս ըսէս:

Մին քանէ օրէն հէտը պառաւը ալու ըլլընէս ի: Տըղան հօր
խընդիս ի գինէ հաքիմ կանչի, պառաւը ըսէս ի, չէ բալա, ինձ
հուլ մի հաքիմ կարի չի սըղըցանի: Արազամըս տեսալ ըմ հրէշ-
տակուն, ասալ ա հօր ի՛ս մէտիլ անմահական կախց օտիմ հօր
սըղանիմ: Տըղան հօր անդ լիսիս ի, անբանալ գինէս ի թնվան
մի ձի վիր ըսէս նըստէս, գինէս դուլ ան ըխըկան կօշտը: Քիշէ-
րաւ քըշան հօր հըսէս ի ան քաղաքը, միս հօր հըսէս ի ան
դանրվաղուն, տըսնիս ի ախշիկի դանրվաղուն ըրըշիին հուտաց ա
կահած: Տըղան անբանալ ձիանից վէրը նոս, ախշիկի տընէս
ի թնվան: Հարցանքը ըրէս ախշիկի:

— Խա՛ իկած ըս: Տըղան ըսէս ի, հօր մարի ալու ըլլըահած
ա, գինէս ի ան դունյա անմահական կախց բիրի հօր մարի խըմէ,
սըղանի: Ախշիկի ըսէս ի՛ ալ տղա մէխկ ըս, էք իմ քիշտիս մընա,
իս թաքավօրի ախշիկ իմ, դու ինձ Հէտը ըս դուր նոս, ինձ առ,
դու ալ դէռ ան երգիրի թաքավօրը: Տըղան ըսէս ի՛ չէ, ի՛ս կարի
չիմ, մարիս հօր մէռնի, իս ալ իմ մէռնիլ: Ախշիկի ըսէս ի՛ Հէտ
օքուտ, ան քիշէր դու իմ քըշտին մընաց, ուզուց քի հըղէ իմ ցի-
քիլ: Ըռավօտը տըղան վիրը նան քընըտէղէն, տըսնիս ի հօր
ախշիկի վիր ի կահած: Անբանալ մին բէնը ըստէս, ախշիկի թնվ-
լուն փոսը քիշիս մին ձի, լրիվ սիպտակ: Ախշիկի ըսէս ի տըղէ-
յուն, հօր նըստէլիս դամշավըս անդի պէրկ կուսիլ իս ձիան փու-
քուն, հօր իրիք՝ հէտ փուրը տա տափուն, իսկույն ակնարըս փա-
կիլ իս, մին ալ ան վախտըն ըս բէնիլ, հօր ձին փըռըցանիլ ի:
Տըղան անդի ալ ըրէս ի՛ հօր իլլիս ի ձիուն դամշին վէրը բիրիս
անդի, հօր ձին փուրը իրիք՝ դօննմ նան ի տափաւը ու թըռչիս
երգինքի: Տըղան աշկէրը մին ալ բէցը ըրէս ան վախտը, հիք ձին
փըռըցնէս ի: Տըսնիս ի Հէտ մթէն ի, լիսիս ի թա՛ հուրդի վին
կնանէք կավարը կըթէս երք ըսէլաւ՝ նանամ բիծիմ, նանամ
բիծիմ: Տըղան ձիքը օղամը շանթիս ի, պըռնէս ի մին սաթըլ:
Ալ բըրախ չի նան. իսկույն ակնարը կըպէս ի, ձիանը գլօխը շօռ
նան գիրի տօն: Քըմտկաց ըսկըսէս ին կանչիլի, սար, քար ծափ
ըն նան, տըղան հուլ քամակը թըմաշ ա ըրէս, հուլ ալ ակնարը
բէց ըրէս, մին ալ ակնարը բինիս ի ան վախտը, հօր ձին փըռ-

որցնէս ի: Տրդան տըսնիս ի հօր ախշիկի ուրէն ի ըսպըսէս: Ախշիկի անբահալ շնոր ը դիրիս գիրէկուն, տըղան լըղընէս ի, ըսէս, խմէս, շնորթարը փութիս պըրընէս քնն ննա: Քիշէրաւ հօր վիր ի ննա, տըսնիս ի ախշիկի օմմէն բէն հաղրած ա, հաց ը ըսէս, նստէս ձին: Ախշիկի անմահական կախցը պըհէս ի, իրա կալը կթէս ի, անմահական կախցէն ալ մին գինի ստաքան ըծէս մանջը, ննա տըղէյուն: Տըղէյուն շէտ դաշանք ը ըրէս, ըսէս ի. «Այ բալամ, գինէ ման, էք ինձ առ, ինք իտ ալ աս երգիրի թաքաւօրը դէռ»: Տըսնիս ի հօր տըղան լիսիս չի, ըսէս ի. «Այ տըղա, քի սըպընըլացկան ըն: Հիր հօր քի խընդին սըպանին, դու ասիլ իս հօր քի մանջիցըտ կէս արին, շախկանէրտ կապին ձիանըտ վէրան և ձիտ բըրախ տան: Տըղան մընաս պարօվ ը ըրէս, հըղէ ննա մօր կօշտը: Տըղան կախցը ննա ի մօրը, խըմէս ի լափ ջիհիլինիս ի: Նառադէվը լափ կըտըղէս ի, ըսէս ի. «Չէ, ալ ի՞նչ կարի չիմ, անհր մէտիլ տըղէյուն սըպանիմ, դու ալ մէտիլ ինձ քօմագ արիս, ի՞նչ մինակ Խորհրդէս հէտ կարի չիմ կոնվ արիմ: Աս ըրակու տըղատ հօր ննիլ ի տօն, ասա այ բալամ ասկան վախտ ա քու մարիտ իմ գիրդիս չիմ թն քու զօրտ հինջքան ա. էք չէփիմ տէսնիմ: Պառաւը բիրիս ի մին քանդի՛ր, մին բնթի հըստօթինալ, տըղէյուն ըսէս ի.

—Աս քանդիրի դու ձիքաւըտ կախ ցիքէր, իս ջանուտ ու ձիքէրտ վէրալ շուք ղննոմ պատ բիրիմ, կապիմ, տէսնիմ կարիլ իս կըտրէս: Տըղան միամիտ ըսէս ի.

—Շէտ օքուտ բիր կապէր: Պառաւը քանդիրի կապ ը ննա տըղէյուն շուք թննափանվը, կըպէս ծուպարը, ըսէս.

—Հը, դէ փուրցէր տէսնիմ կարիլ իս կըտրէս: Տըղան մին հը ը ըրէս, քանդիրնէն տըրըքալի կուտուրվիս ին: Ադ հօր տըսնիս ի նառադէվը, հօր օթախու դըրքուն քըմակէն գօղոլ ը լն կահած, խանշալը ձիրքեն պոնած, միս հօր կարիվուշ կտրէ, դնա գու տըղէյուն սըպանի, սէրտը խօր ը մընաս ճէքի: Ադ օրըն ալ բէն չի դնա ննա, մընաս ի ան մին ըրակուն: Տըղան ան մին ըրակունը հօր ննա ի տօն, մարի ըսէս ի. «Այ բալամ, անդի ալ մէք կըրեցալ չիք քու զօրտ չէփիք, էք հըրդա քիզ կապիմ անդի քանդիրալ, հօր ան մին քանդիրէն էրկու դննոմ հաստ նի: Տըղան ըսէս ի՝ բիր կապեր: Պառաւը բիրիս ի քանդիրի տըղէյուն ձիքէրու ու ջանը վէրալը հինգ դննոմ պատ ննա, ըսէս՝ դէ փուրձէր տէսնիմ կըրե՞ս իս: Տըղան հը ըրէս հա հը ըրէս, անքան զօր ը ըրէս քանդիրի կըրէս չի կըտրէ, զօր նալէն իրիսի կըրմըրէս ի.

խօրը և մընաս ականարը դռնս դու, հէտը դըռնիս դիրի մօրը թն՝ ա մէր կըրէս չիմ կըտրէմ: Միս ան խօսկը ըսէս ի թն չէ, նառադէվը խանչալը ձիթէն օթախէն դռնսը նննս, խընդիս ի տըղէյուն խանչալահարի, տըղան ըսէս ի. «Մին խընթիրք օնիմ, ինձ սըպանիի սըպընլասկան ըս, խընթրէս իմ իմ մարմինի շախկա տօր և շախկաները կապէր իմ ձիանըս վէրան, բըրախ տօր, թուղ դուչ ու շանսվանը ինձ օտին ձիանըս նըհնտ: Նառադէվը նննս ի խանչալով տըղէյուն մանջէն կէս ըրէս, շախկէթի կըպէս ձիան, բըրախ նննս: Զին ըշխըկա կարմէր ձին ի նիս. միս հօր նառադէվը կըպէս ի պըրծընէս, անլանհալ թըռչիս ի ու հինչքան զօռամը կան շըվվէս ի, տասը բոպպէյամը հըսէս ի ըխչկա կօշտը:

Ախչիկի դանրվանդի քըշտին սըպասէս ի լն տըղէյուն շննդան-քոնն: Ալանհալ ձին քիշիս ի հայաթը, տղէյուն շախկանէրը տընէս տօն, գինէս անմահական կախցը և ծաղէկի իփիս, մին ստաքան կախց ու մին էրկու ծաղէկ պըհէս ի: Տղէյուն շախկանէրը դիրիս ի յօրդան դօշակամը, ծաղէկի կախցավ հօր իփած ը լն բիրիս ի, քըսէս շննդանի կըտուրած տղէյուն, շախկանէն ձիռնը վէրան դիրիս, շաքարու քանդիրանվ կըպուտիս, դիրիս տղաշօրամը: Օմմէն օր, օրը էրկու դնդոն կախց ը ըծէս տըղէյուն փուրը: Անց ը նննս էրկու շէրաթ, ախչիկի տըսնիս ի հօր տղէյուն շախկանէն կպած ըն ձիռնը, բիրիս ի անմահական ծաղէկի պըռնէս տըղէյուն քըթին, տըղան հուտ ը ըռէս թն չէ մին պէրկ փըռըշտաս ի, հօր ան քանդիրներանվ կապված ը լն կուտուրվիս ին, տըղան վիր ի նննս վէրան նըստէս, ըսէս:

—Պա, աս հինչ էրկէն քոն ըմ լն իկած: Ախչիկի հօր կուխկն նըստած ը լն, ըսէս ի:

—Հա ըղուդ ըս ըսէս, հօր էրկէն իս քօն իկած, ի՛ս չի լէ նիմ, դու անդի ալ մընալ իս լն քօն իկած: Տըղան մըռահած ը լն ձիռն գլխավը իկածը. ախչիկի կամաց-կամաց տըղէյուն հըսկըցնէս ի գըլխուն իկածը: Տըղան հօր օմմէն բէն մտօքըն ը նննս, անդի կտըղէս ի հօր, վիր ի նննս, թա ի՛ս աս սըհաթամ ըս մէտի գինէմ նառադէվուն ալ, մօրըս ալ շան նման ըստըկաց-նիմ: Ախչիկի ըսէս ի դու մին դնննիմ քալլազոզուփուն ըս արալ հէրիթ ի, ինձ հօր լիսած լն նիս ան օյնի գլուխ նի չի լա: Հըրդա ալ ադի կըծանիլ մի, դու նառադէվուն ճէկատ ճըկատու կարի չիս սըպանիս, տղա հարկավօր ա խօրամանկուփուն: Դու էք մին սանդուղ շինիլ տօր, մանջին դիր շնրձն խըրդասու ապրանք, նըստէր ձին, գինա նառադէվա տան մուտէկ մէշամը վէր էք, ձիտ

կապէր մին դալդա տէղ, սանդուղը ցիքէր օսսըտ, գինա նառա-
դէվա հայաթը մտէր, կանչէր՝ ալ ասէղ, թէլ առնող: Հուշ նառա-
դէվը, հուշ ալ քու մէրը քի ճընանչիլ շին. կանչիլ ին պալկօնը,
տէղա ալ գու քու հունարավըտ մէտիլ հախտիս նառադէվուն:
Տըղան անդի ալ ըրէս ի Սանդուղը շնիլ ի նան, մաշը լիցցիս շար-
չու ապրանքավ, նըստէս ձին գինէս նառադէվի տան կուխկէն
մէշամը վէրը ննւ, ձին կըպէս մին դալդա տէղ, սանդուղը ցի-
քիս օսսը, գինէս մըտէս նառադէվա հայաթը կընչիս՝ ալ շարչի
խըրդա առնող: Տըղան տըսնիս ի հօր նառադէվըն ու մէրը պալ-
կօնամը նըստած ըն, պառավը տըղէյուն կընչիս ի պալկօնը,
ըսէսի մին թօփ ասուղ, կոճի թիլէր, օմմէն տեսակի: Հարցանք
ը ըրէս շարչուն, թն ինչքան մէտիլ տա, տըղան ան վախտը հօր
պառավը ապրանք ը լն շուկիս, վնրավուրդ ը արալ տան մանշը,
տէսալ ա ուրէն թիփանգի կախ ը տված: օթախու հուրմավը-
ըսէս ի նառադէվուն, թն ինքի միշտ մէշանէրավը դէս դէն ը գի-
նէս, խընթրիս իմ ան թիփանգի հօր օթախամը կախ ը տված,
ինձ տվէցէք, ինչքան ապրանք ըք խընգիս, վիր առնք: Նառա-
դէվը ըսէս ի, ախչի գնա բիր տօր ուրէն: Միս հօր թիփանգը
գիրիս ին տըղէյուն ձիքէն, տըղան ըսէս ի. «Մին տէսնիմ ծօռ չի
հօր, գրիս ի օսսէն, նըշէն պըռնիս նառադէվա սըրտուն ու հաքը
քիշիս, զըռէքի վիր ըրէս: Նառադէվը կըտրած ծառու նման
շըրքիալի միկնիվիս ի պալկօնամը մին ու ըստըկէս: Տըղան
անլանալ շնրթնը հընէս ի հէտ զըռնիս պառավուն, հը ա պա-
ռավ, ինձ ճնընչիս իս թն շէ: Պառավը անլանալ ճընընչիս ի
տըղէյուն, շնք ը ննս ըռըշկին, լէլավ դաշանք ը ըրէս, հօր ուրէն
սըպանի վուշ: Տըղան ըսէս ի.

—Դու անխէղճ քնֆթառ, քու հարազատ տղէյուն ծախալ ըս
նառադէվուն, քու բէժինըտ մինակ մահըն ա: Խանչալալ ննս ի
մօրը զլօխը կըտրէս: Մըտէս ի թնվան քառասուն ձին գնա քի-
շիս, հինշ հարստութուն ասիս կուտիս, բիռնիս ձիանց ու տան
վէրան նօթ ըծէս, վըռէս, ձիանքը ըրէս առէշկի, գինէս նըստէս
ուրէն ձին, ննս ըխչկա կօշտը: Ախչիկի շէտ շըլխընէս ի ու ըսէս
ի տըղէյուն.

—Ալ տըղա, իս քի սիրիս իմ, տըղան ալ ըսէս ի,

—Իս ալ քիզ իմ սիրիս: Անլանալ գինէս ին փըսըկվէս, տը-
ղան զըռնիս ի անգ քրգիրի թաքավօրը:

Աստուք հասալ ըն ուրանց մուրազին, դուք ալ հասնիք ձիր
մուրազին: